

על "מחנה המעבר" בכפר ויתקין

אחרי הקמת המדינה ב-15.5.1948 ועזיבת שלטון המנדט הבריטי, החלו להגיע לארץ המוני עולים. הם באו ממחנות המעצר בקפריסין, ממחנות העקורים באירופה ומגלויות שונות כמו תימן, עירק, צפון אפריקה ועוד. העולים שוכנו במחנות עולים גדולים, בבניינים שננטשו על ידי תושביהם הערבים בערים כמו יפו, חיפה, ירושלים, לוד, רמלה ועוד. הוקמו בארץ מעברות שאיכלסו עולים בצריפים, בדונים, פחונים ואוהלים. הסוכנות היהודית בשיתוף תנועת המושבים החלה להקים ברחבי הארץ, על קרקע חקלאית, מושבי עולים. "מחנה המעבר" בכפר נועד לקלוט משפחות עולים, שיעבדו בכפר, יקבלו הכשרה חקלאית וארגונית וייתשבו במושבים. באזורנו היו שני "מחנות מעבר" נוספים: אחד בכפר חיים והשני באביחיל.¹

על השתלשלות הקמת המחנה אני מביא כאן קטעים מתוך הפרוטוקולים של האסיפות הכלליות ודיוני מועצת הכפר:

7.5.1949 "הצעה מ-"המרכז החקלאי" ו-"מרכז הקליטה" להקים בכפר מרכז קליטה (מחנה מעבר) בן 50 צריפים ל-50 משפחות של עולים חדשים. נבחרה ועדת קליטה שתטפל בנושא יחד עם ההנהלה. נבחרו בלטינסקי, גורן, גבריאלי וגפני בן ציון.

14.5.1949 (גבריאלי) הוועדה החליטה שהמקום המתאים לצריפים: חורשת האקליפטוסים ממזרח לדרך בין גבעת בית הקברות ל-"גבעה האדומה"

3.10.1949 (גורן) "הצריפים מסודרים טוב, בעלי קירות כפולים ותנאים סניטריים מספיקים. הכפר התחייב להעסקת העולים וזה מאמץ די גדול... יש חיבור מים ואין חיבור חשמל"

29.10.1949 "העולים בחרו במוסדות... בשבוע הקרוב עומדים לפתוח צרכנייה. יש הצעה שכל חבר בכפר יתן 3 עגלות זבל לגינות של העולים. ילדי בגיל בית הספר יקלטו בבית הספר בכפר. גן ילדים ומרפאה יפתחו במקום".

10.12.1949 "הוחלט לנהל חשבון חודשי של חברי הכפר בהעסקת העולים. על ההנהלה להוציא לפועל עבודות ציבוריות העומדות על הפרק בשביל להעסיק את העולים.

¹ מתוך החוברת "עמק חפר" תשט"ז

31.12.1949 "נמצאות אצלנו 44 משפחות, מצב העבודה אינו משיע רצון. חייבנו את החברים בהעסקה של העולים בתקופה של חוסר עבודה. זה יתבטא ב- 4-5 ימים בחודש. צריך לברר אם פניהם של העולים להתיישבות".

(פנחס) "מוסר על עבודת הלשכה ביחס לעולים... על החברים לקבל את העולים הנשלחים על ידו לעבודה במשקים בגבולות של יום בשבוע... אפשר להזמין לימים מסויימים".

(פליטמן) "העולים האלה ילכו בעוד שנה להתיישבות ובעלי המקצוע שביניהם ילכו איתם כי הם יהיו נחוצים להם. הם באו הנה לקבל הכשרה אירגונית, כל מקום עבודה מכניס, צריך להיות קודם כל בשבילם".

ב- **30.4.1950** המחזור הראשון של "מחנה העולים" עוזב. חלק מהעולים עברו להרחבה בכפר וורבורג.

בחוברת מעניינת בשם "לכל אחד סיפור משלו" שיצאה בכפר וורבורג לרגל 76 שנה למושב, מצויינים חמישה שמות של משפחות שהגיעו מכפר ויתקין. החוברת נכתבה אחרי למעלה מ-60 שנה להגעת המשפחות ובה סיפוריהן של 18 מתוך 45 המשפחות שהגיעו בזמנו, ואלה השמות: חיה ואברהם מונטה, אסתר ויהודה פרידמן, פסיה ובנימין קליינר ובתם אסתר גלט, ציפורה ואברהם רוטמן, צילה ורפאל ריבקינד.

המחזור השני

17.6.1950 "הוחלט לקבל עולים, באותם תנאים כמו בשנה שעברה. נבחרה ועדת קליטה שמתחילה לבחור מועמדים".

13.9.1950 "הכנסנו ל"מחנה המעבר" צרכנייה ועובד. קנו חמור ועגלה להובלת המצרכים למחנה. נכנסנו לגרעון של 1000 לא"י. השקענו כספים לסידור גן ילדים, ריהוט וגננת. מסרנו לעולים מאות מטרים של צינורות... הסוכנות לא מסכימה שבמחנה מעבר יהיה משק עזר".

16.9.1950 ערב החג ארגנו חברות בכפר, כיבוד של חג למשפחות שבמחנה המעבר. הדבר עשה רושם רב על תושבי המחנה.

16.9.1950 "העולים הכניסו 10 לא"י (כל משפחה) בתור מניה".

1.10.1950 (פנחס) "זה צו השעה לקלוט את העולים בעבודה, ואפילו שנתבטל אנחנו..."

7.10.1950 (עציון) "כיום אנחנו צריכים להעסיק עולה ולהכשיר אותו לחקלאות, אולי לצורך כך, אפילו לחייב חבר לשתול עגבניות..."

מספר משפחות מהמחנה עברו להתיישבות למושב "נווה ירק". ידועים לי השמות: קופרמן יהושע קאופמן לייזר, שעבד עם נאמן במכון המים, מלצר, שלכטר².

אחת המשפחות במחנה הייתה של ינק הנגר שארגן קבוצה של כמה עובדים מחבריו והם בנו בכפר ובסביבה עשרות ומאות של לולים לרביה כבדה, סככות להודים, סככות לחציר וגגות למחסנים וכו'.

באחד הערבים בדרכו לכפר, הוכש ינק על ידי נחש צפע. הוא דפק על דלת אחת הבתים בכפר והתעלף... הובהל לבית החולים וניצל!

אדם רבין, נער של אחת מהמשפחות שהתגוררו במחנה המעבר, נפטר ב-1951 והוא נקבר בבית העלמין בכפר.

חלק מהעולים עברו לשיכונים בשושנת העמקים ובאיזור נתניה והמשיכו לעבוד בכפר.

קבוצת הסבלים: אטינגר אליהו, אברמוביץ יוסף, בוקסנבוים מקס, ברקו שמואל (שמוליק), פורטנוי יוסף, פיין דוד, צנקר אלי, הסבלים עברו לשיכונים בסביבות נתניה.

מאיר קוז'יקרו ואביו מנדל. מאיר עבד בכפר שנים רבות, ניהל את הצרכניה, מחסן האספקה ועוד. משפחת קוז'יקרו עברה לנתניה.

חיים רוזנטל עבד עם חיים גיל בניהול הפרדס בכפר.

מאשה מרפון עבדה בצרכניה. בנתה את ביתה בחופית.

אליהו שטיינר עבד במחסן הביצים, עבר לגור בנתניה.

משפחת ינקוביץ עברו לשיכון ב"דורה נתניה ואחרי כשנתיים חזרו לצריף בתפקיד השומר בבית האריזה לתפוזים של "תנובה אקספורט". בנם מנחם נפל במלחמת ששת הימים בקרב בעמק דותן.

פרידמן עבד שנים רבות במשק וכעוזר לגפני בן-ציון במדידות בכפר.

עזרא רייטמן עבד כמה שנים כשומר בכפר.

חנה ויחזקאל שפינר – חנה הייתה עוזרת לגנת ויחזקאל עבד כחצרן בבית הספר והם עברו לעכו, לאחר מספר שנים בכפר.

משפחת שוק - בנו חדר צמוד לצריף שלהם, רכשו פרה ורצו להקים משק בשטח של "מחנה המעבר"...

² לא מצאתי תאריך מדוייק מתי עברו לנווה ירק. השמות נמסרו לי על ידי אברהם מרפון.

שמות של תלמידים ממחנה המעבר שלמדו בבית הספר:³

ברץ נחמה, אפורי בתיה, ינקוביץ רבקה, שפלנדר אברהם, פיין ברוריה, פיין נעמי, לנדאו דוד, רובצקי מרים, אכלס יהודית, שרף חיים, לנדאו אברהם, זוסמן רבקה, מרפון אברהם. ילדי עולים נוספים: אלכסנדר ספרא, פיורו חביבה, פיורו בתיה, מילכמן שלומית.

נ.ב: אשמח לתיקונים (אם ישנם) ולתוספות מכל הזוכר ויודע.

כתב: גדעון חרובי

ערכה: גלבוע שרי

---

³ נלקח מארכיון בית הספר